

τὸ ἀρτηρῆσο πού ἦρθε, κι' ὅλο τὸ ζεστό τὸ αἷμα, σμίγοντας καὶ τρέχοντας διόκληρο τὸ κορμί, μᾶς τὸ ζεσταίνει. Γιατὶ καθὼς περνᾷ τὸ αἷμα ἀπὸ τόσα φουρνάκια δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ ζεσταίνεται. Ἀπὸς εἶναι ὁ λόγος πού εἴμαστε ζεστοί. Ἀπὸ μερικά δὲ μέρη, καθὼς ἄξαφνα ἀπὸ τὸ πετσί, τὸ φλεβῆσο φέβγει δροσερώτερο παρὰ τὸ ἀρτηρῆσο πού ἦρθε, γιατί καθὼς ταξιδεύει τις τριχωπές τοῦ πετσιοῦ παραχωρεῖ ἀρκετὴ τοῦ ζέστα σ' ἐπὶ ἀγγίζει τὸ πετσί καὶ χάνει κι' ἀρκετὴ μὲ τὸ ν' ἀλλάζει τὸν ἴδρωτα σὲ ἀχνό. Νὰ ἡ αἰτία γιατί ὅσο εἴμαστε καλὰ ποτις ἡ ζέστα μας δὲν ξεπερνᾷ ἕναν ὁρισμένο βαθμὸ θερμοκρασία, τὴν αἱματικὰ ζέστα πού λένε, δηλαδὴ 36, 66 βαθμούς τοῦ ἐκατόβαθμου θερμομέτρου, καὶ γιατί θέλουμε ζεστά ρούχα καὶ παπλωμάτα.

Παντοῦ γίνεται ὀξείδωσις τοῦ αἱμάτου ἢ τῶν μερῶν πού λουζοῦνται ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ πού τὸ αἷμα ἔχει νὰν τοὺς ξαναανέσει ὅσα χάνουν. Σιγὰ σιγὰ, κοματάκι κοματάκι, κάθε μέρος τοῦ κορμιοῦ μας, ἰδῶ γλήγορα, ἐκεῖ σιγανὰ, ρέβει καὶ ξαναχτίζεται ἀπὸ τὸ αἷμα. Ξαναχτίζεται ὅμως ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τοῦ. Γιατὶ, ἂν καὶ τὸ ἴδιο κι' ἀπαράλλαχτο αἷμα τρέχει μέσα σ' ὅλες τις τριχωπές, ὅμως φτάνει διαφορετικὰ πράματα σὲ διαφορετικὰ μέρη. Μέσα στὰ ποντίκια φτάνει ποντίκι· μέσα στὰ νέβρα, νέβρο· μέσα στὰ κόκκαλα, κόκκαλο· μέσα στὶς βελανίδες, ζουμί. Καὶ μὲ τὸ αἷμα ἄλλη βελανίδα κάνει σάλιο, ἄλλη κάνει γαστρικὸ ζουμί· τὸ κόκκαλο δυναμώνεται· τὰ μυαλά ἀποχτοῦν αἰσθητικὸ· τὰ ποντίκια τὴ δύναμη νὰ μαζεύουν.

Ὅταν ὁ δικέφαλος μαζεύει καὶ σηκώνει τὸ βραχιόνι, κάνει δουλιὰ. Τὴ δύναμή του πού κάνει ἀφτὴ τὴ δουλιὰ τὸ ποντίκι τὴν πῆρε ἀπὸ τὸ αἷμα, καὶ τὸ αἷμα πάλι ἀπὸ τὴ θροφή. Ὅλη λοιπὸν ἡ δουλιὰ πού εἴμαστε καλοὶ νὰ κάνουμε ἔρχεται ἀπὸ τὴ θροφή, ἀπὸ τῆς θροφῆς τὸν ὀξείδωμό, καθὼς ἡ δύναμη τῆς ἀτμομηχανῆς ἔρχεται ἀπὸ τὸν ὀξείδωμό τοῦ κάρβουνο. Ὅμως ξέρετε πῶς τῆς μηχανῆς τὴ ρόδα τὴν κινεῖ μικρὸ μοναχὰ μέρος ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ κάρβουνοῦ τῆς, ἡ περισσότερὴ δύναμη πάει χαμένη· ἔτσι καὶ μὲ τὰ κορμιά μας. Ὅλη ἡ δύναμη πού ξεδιπλώνουν τὰ κορμιά μας εἶναι μικρὸ μοναχὰ μέρος ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς θροφῆς μας· ἡ περισσότερὴ πηγαίνει στὸ ζεσταμό μας.

Μὰ τὸ αἱματίνιο ρέμα, καθὼς χτίζει κάθε μέρος ἢ ὄργανο τοῦ κορμιοῦ μας, ἔτσι καὶ βγάζει ἀπὸ κάθε ὄργανο καὶ παίρνει μαζί του ὅλα τὰ σκουπίδια πού τοῦ εἶναι πιά ἄχρηστα. Καὶ καθὼς κάθε ὄργανο ἔχει διαφορετικὰ προσόντα καὶ κάνει διαφορετικὰ δουλιὰ, ἔτσι καὶ τὰ σκουπίδια τοῦ καθενὸς δὲν εἶναι ἀπαράλλαχτα, ἂν καὶ μιᾶζουν κατὰ τοῦτο, πού εἶναι ἀποτέλεσμα ὀξείδωμοῦ. Τὰ σκουπίδια τοῦ ποντικιοῦ δὲν εἶναι ἀπαράλλαχτα καθὼς τοῦ μυαλοῦ ἢ τοῦ σκελετοῦ. Μπορεῖ ὅμως ἴσως ὅσα περιττὰ βγάζει τὸ αἷμα ἀπὸ ἕνα ὄργανο νὰ εἶναι χρήσιμα σὲ ἄλλο, κι' ἔτσι νὰ κάνουνε διπλὴ δουλιὰ, ὅπως ἡ πίσσα πού πετοῦν τὰ γαζοστάσια πλουτίζει τοὺς χρωματοφύστες.

Ὅπως κι' ἂν εἶναι ἀφτὸ, τὰ σκουπίδια κάθε μέρους, ταξιδεύοντας ἰδῶ κι' ἐκεῖ μέσα στὸ κορμί, καταντοῦν τέλος οὐσίες πολὺ ἀπλές, μὲ δίχως ἀξία κι' ὀφελος γιὰ τὸ κορμί, μὲ χαμένη ὅλη ἡ πῆς ὅλη τὴν ἀψιμὴ τους δύναμη, καλὲς μοναχὰ γιὰ ῥήξιμο· καταντοῦν δηλαδὴ οὐρική ἢ ἀμμονία, καρβονικὸ ξυνό, ἀλάτια. Μὲ τέτια μορφή ἡ θροφή μας, ὕστερα ἀπὸ κάπια διαμονή μέσα στὸ κορμί μας — ἀφού τελιώσει τὴ δουλιὰ τῆς, χτίζοντας ἐτοῦτο ἢ ἐκεῖνο τ' ὄργανο, βοηθώντας τὸ ποντίκι νὰ μαζεύει ἢ τὸ σκελετὸ νὰ ξελαγαρίσει, καὶ μὲ τὸ ἀψιμὸ τῆς προξενώντας δουλιὰ ἢ ζέστα — τέλος πηγαίνει ἀνώφελη στὴ γῆ καὶ στὸν ἀέρα ἀπ' ὅπου βγήκε.

Νὰ λοιπὸν, ἀφτὴ εἶναι ὅλη ἡ ἱστορία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ

Πῶς αἰστανόμαστε καὶ πῶς θέλουμε

56. Ἐνὰ μοναχὰ τώρα πρῶτα μένει νὰ συζητήσουμε πρὶ εἶναι σωστὴ ἡ ἀπάντησή μας στὸ ρῶτημα γιατί σαλεύουμε.

Εἶδαμε πῶς σαλεύουμε μὲ τὸ νὰ μαζεύουν τὰ ποντίκια μας, καὶ πῶς, μιλώντας γενικὰ, τὸ ποντίκι μα-

ζεύει γιατί κάτι σπρωγμένο μέσα στὸ μυαλό ἀπὸ τὴ θέλησή μας καταβαίνει τὸ μυαλό, καὶ περνώντας μικρὸ ἢ μεγάλο κομμάτι τοῦ ραχόσκοινου τρέχει μερικὰ νέβρα ὡς πού φτάνει στὸ ποντίκι. Ἀφτὸ τὸ κάτι πού τὸ λέμε *Νεβροικὴ Σπρωξιά*, προξενεῖ τὸ μαζεμό τοῦ ποντικιοῦ.

Μὰ τί μᾶς κάνει νὰ ἐνεργοῦμε τὴ θέλησή μας; Τί προξενεῖ τὴ νεβροικὴ σπρωξιά;

Ὅλα τὰ νέβρα μέσα στὸ κορμί δὲν τελιώνουνε σὲ ποντίκια. Πολλὰ ἄξαφνα τελιώνουνε στὸ πετσί, σὲ ρώγες πού συζητήσαμε πρὶν. Ἀφτῶν τῶν νέβρων ἡ δουλιὰ δὲν εἶναι νὰ πηγαίνουνε νεβροικὲς σπρωξίες ἀπὸ τὸ μυαλό στὸ πετσί. Γιατὶ μὲ θέληση μπορεῖς νὰ μαζεύεις νέβρο· μὰ προσπάθα ὅσο θέλεις, στὸ πετσί σου μὲ θέληση δὲ θὰ προξενήσεις καμιά ἀλλαγή.

Πιὸς λοιπὸν εἶναι ὁ σκοπὸς ἀφτῶν τῶν νέβρων; Ἄν ἀγγίξεις ἢ κενθήσεις τὸ δάχτυλό σου, νιώθεις τὸ ἀγγίγμα ἢ τὸ κέντημα· λές πῶς αἰστανέσαι κάτι στὸ δάχτυλό σου. Πῆς πῶς κόβεις τὰ νέβρα πού πηγαίνουν ἀπὸ τὸ πετσί τοῦ δάχτυλό σου ὡς στὸ μυαλό σου ἀβαίνοντας τὸ βραχιόνι. Τί θὰ τύχει; Θὰ τύχει πῶς, ἂν κενθήσεις ἢ ἀγγίξεις τὸ δάχτυλό σου, δὲ θὰ νιώθεις πιά μήτε κέντημα μήτε ἀγγίγμα. Θὰ πῆς πῶς ἔχασες τὴν αἴσθησιν τοῦ δάχτυλό σου. Ἀφτὰ λοιπὸν τὰ νέβρα τοῦ δάχτυλου ἔχουν ἀλλιώτικο σκοπὸ ἀπὸ τῶν νέβρων πού τελιώνουνε στὸ ποντίκι. Τὰ νέβρα πού τελιώνουνε σὲ ποντίκι πηγαίνουνε νεβροικὲς σπρωξίες ἀπὸ τὸ μυαλό στὸ ποντίκι, κι' ἔτσι ὄντας ὄργανα κινητικὰ λέγονται *Κινητικὰ Νέβρα*. Τ' ἄλλα νέβρα, πηγαίνοντας σπρωξίες ἀπὸ τὸ πετσί στὸ μυαλό κι' ὄντας ὄργανα πού προξενοῦν αἴσθησιν, λέγονται *Αἰσθητικὰ*.

Ὅλα τὰ μέρη τοῦ πετσιοῦ εἶναι ἀρματωμένα μὲ αἰσθητικὰ νέβρα, ὅχι ὅμως μὲ ἴσο ἀριθμό. Στὰ δάχτυλα ἔχουμε πλησμονή· σ' ἄλλα μέρη, καθὼς ἄξαφνα στὴ ράχη, εἶναι σπανιώτερη. Καὶ σ' ἄλλα ὅμως μέρη ἔξὸν τὸ πετσί ἔχουμε αἰσθητικὰ νέβρα.

Τὰ κινητικὰ νέβρα εἶναι μιᾶς λογῆς μοναχὰ, ἔχοντας μιᾶς λογῆς δουλιὰ νὰ κάνουνε, δηλαδὴ νὰ κάνουν τὸ ποντίκι νὰ μαζεύει. Ἐχουμε ὅμως πολλῶν λογῶν αἰσθητικὰ νέβρα, τὸ καθένα μὲ χωριστὴ του δουλιὰ. Οἱ δουλιές πού κάνουν τὰ διάφορα ἀφτὰ αἰσθητικὰ νέβρα λέγονται *Αἰσθησες*.

Ἡ δουλιὰ τῶν νέβρων τοῦ πετσιοῦ σὲ ὅλο τὸ πετσί λέγεται *Ἀγγιγμός*. Μὲ τὸν ἀγγιγμὸ μαθαίνουμε ἂν τὰ πράματα πού ἀγγίζουμε εἶναι ἀδριὰ ἢ γλυστρά, νοτερά ἢ στεγνά, ζετὰ ἢ κρύα, καὶ τὰ τέτια.

Μὲ τὸν ἀγγιγμὸ ὅμως δὲ μπορεῖς νὰ νιώσεις τὴ διαφορὰ ζάχαρης κι' ἀλατιοῦ. Ὡς τόσο μόλις βάλεις ζάχαρη ἢ ἀλάτι στὴ γλῶσσα σου, αἰσθάνεσαι νιώθεις τί εἶναι, γιατί τότες μεταχειρίζεσαι αἰσθητικὰ νέβρα ἄλλης λογῆς, τὰ νέβρα δηλαδὴ πού μᾶς δίνουν τὴν αἴσθησιν τῆς *Γέψης*. Ἐτσι ἔχεις καὶ νέβρα τῆς *Μυρουδιᾶς*, καὶ νέβρα τῆς *Ἀκουῆς*, καὶ νέβρα τῆς *Βλεψιδᾶς*.

Τὰ νέβρα τοῦ ἀγγιγμοῦ, ἐκεῖ πού ἀρχίζουνε στὸ πετσί, τότες ἔχουν καὶ τότες ὄχι κολλημένα τους κατὰ μικρὰ περίεργα μηχανήματα, τὰ *Ὀργανάκια* τοῦ *Ἀγγιγμοῦ*. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ νέβρα τῆς γέψης καὶ τῆς μυρουδιᾶς ἀρχίζουνε μὲ περίεργα δικὰ τους μηχανήματα. Τὰ νέβρα ὅμως τῆς ακουῆς καὶ τῆς βλεψιδᾶς ἀρχίζουνε μὲ ὑπερβολικὰ πολυπλοκά καὶ τεχνικὰ ὄργανα, μὲ τὸ Ἀφτὶ δηλαδὴ καὶ μὲ τὸ Μάτι.

Τώρα δὲ θὰ πολυξετάσουμε τὰ αἰσθητικὰ ὄργανα. Θέλω μοναχὰ νὰ καταλάβετε πῶς μὲ τὴ βοήθεια τους λαβαίνουμε ἐντυπωμοὺς ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ μας κόσμον, δηλαδὴ αἰστανόμαστε ἀγγιγμὸ, ἀδριάδα, γλυστράδα. Ζέστα, κρύο, μυρουδιὰ καλὴ ἢ δυσάρεστη, γέψη κάθε λογῆς, καὶ κάθε λογῆς ἡχους, χρώματα, μορφές.

Μὲ τὸ μέσο τοῦ πετσιοῦ μας, τῆς μύτης, τῆς γλῶσσας, τοῦ οὐρανίσκου, τῶν ἀφτιῶν, καὶ μάλιστα τῶν ματιῶν, οἱ ἐντυπωμοὶ πού μᾶς προξενεῖ ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος ἀνεβαίνουν ἀδιάκοπα στὸ μυαλό μας ταξιδεύοντας ἀπάνου στὰ αἰσθητικὰ νέβρα. Ἐκεῖ πηγαίνουν κι' ἐντυπωμοὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κορμιοῦ μας μνημώντας πού εἶναι τὰ μέλη μας καὶ σὲ τί κα-

(*) Ἡ λέξη βλεψιδὰ δὲ μᾶς ἀρέσει, καὶ περιμένουμε ἄλλη ἴσως καλύτερη ἀπὸ φίλους. Τὸ ἴδιο δὲ μᾶς ἀρέσει πολὺ ἡ λέξη Γέψη.

γίνονται τὰ ποντίκια μας. Μέσα στὸ μυαλό κάθε τέτιος ἐντυπωμὸς γίνεται αἴσθησιν. Κεντρεῖ τὸ μυαλό νὰ ἐνεργήσει, κι' ὁ μυαλὸς, ἐπιπρεάζοντας τὴν κι' ἐπιπρεαζόμενος ἀπὸ κείνη μὲ τρόπους πού δὲν καταλαβαίνουμε, κυβερνᾷ τὸ κορμί ὡς συνειδήτρα λογικὴ θέληση.

ΤΕΛΟΣ

6 τοῦ Τριμητίου 1904—15 τοῦ Γενάρη 1905.

ΑΔΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΣΥΧΡΟΝΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ*

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοὺ παρασμένο φύλλο).

Στὴν Ἑλλάδα σήμερον τὸ βιβλίον δὲν πῆρε ἀκόμα τὴν πρεπούμενη θέσιν. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες σκεδὸν δὲ διαβάθουν καὶ ἂν καμιά φορὰ τοὺς ἔρβει ἡ ὄρεξη καταπιάνονται μὲ ξένα βιβλία. Ὁ κόμπος πάλι ἰδῶ εἶναι στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, γιατί ποιὸς εἶναι κείνος πού θὰ κάτση νὰ διαβάσῃ βιβλία πού γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃ πρέπει κάθε στιγμὴ νὰ ξεφυλλίζει λεξικά, ὅπως γινότονε ἴσα μὲ τὰ τώρα μὲ τὰ διάφορα καθαρεβουσιάνικα καὶ ὑέφτικα βιβλία πού τύπωναν εἰ δασκάλοι καὶ οἱ συγγραφεῖς τῆς καθαρεύουσας, παίρνοντας εὐσημα γιὰ τὸ βγενικὸ τους γλωσσικὸ ὕφος· ἂν δὲ καμιά φορὰ τολμοῦσε κανένας ἀληθινὸς νὰ βγάλῃ τὰ ἔργα του σὲ βιβλίον, τῆς γὰρ χωρίς καμιά ἐλπίδα καὶ τοῦ ραινόταν ἀρκετὸ νὰ γράψῃ συνδρομητὲς συγγενήδες καὶ φίλους. Ἐτσι λοιπὸν οἱ Ἕλληνες δὲν πῆραν ποτὲ τὴ συνήθειαν τοῦ διαβάσματος. Εἶναι ὅμως καὶ ἕνας ἄλλος λόγος σημαντικὸς πού βοηθεῖ αὐτὴ τὴ βιβλιοφοβίαν, ἡ ἀφοσίωσις πούχουν οἱ Ἕλληνες στὴν ἐφημερίδα. Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὸ κακὸ, εἶναι ἀρκετὸ νὰ ποῦμε πῶς σὲ 150000 κατοίκους πούχει πληθυσμὸς ἡ Ἀθήνα βγαίνουν ἀπάνου κατὰ 15 ἐφημερίδες τὴν ἡμέρα μὲ μιὰ κυκλοφορία καταπληχτικὴν, ὥστε μὲ ἕναν πρόχειρο ὑπολογισμὸ πέφτει σὲ κάθε κάτοικο περισσότερον ἀπὸ ἕνα φύλλον, χωρίς νὰ λογαριάσουμε καὶ τίς ἐφημερίδες πού βγαίνουν σὲ κάθε ἐπαρχιακὴ πόλιν, μιὰ καὶ δυὸ πολλές φορές.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Περιδοικοῦ, πού φανερώνει κάθε λογοτεχνικὴ πρόδο. Πολὺ λίγα περιοδικὰ βγαίνουν στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπ' αὐτὰ θὰ παρακολουθήσουμε τρία. Πρῶτον κατὰ τάξιν ἡλικίας ἔρχεται αὐτὰ Παναθηναῖα πού μὲ τὸ σχηματισμὸ τοῦ ὁλόκληρου, μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ τοῦ ἐξώφυλλο καὶ μὲ τὸ ὁμορρὸ ἐσωτερικὸ τοῦ μπορεῖ νὰ συναγωνιστῇ μὲ τ' ἄλλα περιοδικὰ τῆς Δύσεως. Τὰ Παναθηναῖα δὲν ἔχουν θέσιν ἐρισμένην στὴ φιλολογικὴ κίνησιν ἢ καλλιτέρεα νὰ ποῦμε στὴ γλωσσικὴ, δημοσιέβουν ἔργα στὴ μιχτὴ γλῶσσα, ἀναιγώντας τίς στῆλες τους κάποτε καὶ στοὺς ὁπαδοὺς τῶν δυὸ ἀντιθέτων στρατοπέδων, δηλαδὴ στοὺς δημοτικιστὰς καὶ στοὺς καθαρεβουσιάνους.

Ἐπειτα ἔρχεται ὁ «Νουμᾶς», τὸ βοδομαδιτικὸ ὄργανον τῶν Ψυχαιστικῶν δημοτικιστῶν, πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν οὐσίαν του καὶ γιὰ τοὺς συνεργάτες του, καὶ ὅπως ὅλα τὰ ὄργανα ὁρισμένων ἀρχῶν φανερώνει σημαντικὰ τὸν πόλεμον πού κάνει γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ἰδέας.

Τρίτον ἔρχεται ἕνα μικρὸν περιοδικόν, πού βγαίνει τώρα δυὸ χρόνια καὶ πού δὲν ἀξίζει καὶ μεγάλῃ

*) Δημοσιεύτηκε στὴ «Ζωγραφία» τῆς Μόσχας, φυλλάδιον Μάρτη καὶ Ἀπρίλη 1906.

προσοχή, ὁ «Ἀκρίτας» τριγυρισμένος ἀπὸ μερικὸς νέους ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβληθῶν καὶ νὰ κάνουν δική τους σχολή.

Σ' αὐτὰ τὰ τρία περιοδικὰ καὶ σὲ καμιά δεκάριά βιβλία ἀκόμα συγκεντρώνεται ὅλη ἡ κίνησις ἡ φιλολογικὴ ποὺ δίνει ἡ Ἑλλάδα κάθε χρόνο στὸν κόσμον.

Ἐξετάζοντας ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἡ δημιουργικὴ φιλολογία τοῦ 1905 εἴταν περίσσια πλούσια καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα ἡ ποιητικὴ παραγωγὴ σὲ στίχους. Στὴν ψυχὴ κάθε σημερινοῦ Ἑλλήνα, ὅποια καὶ ἂν εἴναι τὰ ἱλατώματά του, ζεῖ πάντα ἕνας ποιητής. Εἶναι ἕνα χάρισμα ἴσως ποὺ δίνει ὁ ἥλιος καὶ τὰ χρώματά τ' οὐρανοῦ τῆς χώρας ποὺ γεννήθηκε, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ποίησης ποὺ βρίσκεται μέσα στὶς παρὰδοσις τοῦ καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Οἱ ποιητὲς πρῶτοι παναστάτησαν νὰ ρίξουν τὸν ψευτοκλασικισμό γυρνώντας στοῦ λαοῦ τὴν ψυχὴ καὶ στοῦ λαοῦ τὰ τραγούδια πρὶν νὰ ξεδιπλώσουν τὴ δικιά τους ψυχὴ.

*

Μέσα στοὺς νεοέλληνες ποιητὲς πρέπει νὰ ξεχωρίσουμε τὸν Κ. Παλαμὰ γιατί εἶναι ἕνας ἀφτός πρὶν προικισμένος ἀπ' τὴ φύση, ἕνας ἀπὸ καίνους ποὺ ἀξίζουν τὴν πιότερη προσοχή. Βάση τῶν ἔργων του εἶναι τὰ λαϊκὰ τραγούδια, μιὰ πλούσια πηγὴ ποὺ τοῦδωσε τὴ δύναμιν νὰ ξανοιχτῇ στὸ δικό του δρόμο, θυμίζοντάς μας κάποτε τὸν ἐπιβλητικὸ πανθεϊσμό τοῦ Σέλλεϋ, κάποτε τοὺς περίοδους τοῦ νεοεθνισμοῦ στὸν Swinburne καὶ στὸν Mezeykovsky. Κι ἔσ' αὐτὰ «Τραγούδια τῆς Πατρίδας μου» ἐνοιοθε κανεὶς ἀκόμα τὴν κρίσιν ποὺ βρισκόταν ἡ Νεοελληνικὴ φιλολογία, ἔσ' αὐτὰ «μάτια τῆς ψυχῆς μου» αἰστανόταν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ λυρισμοῦ τοῦ V. Hugo καὶ τῶν Γάλλων Parnassiens, στὸν «Τάφο» ὅμως (γιὰ τὸ θάνατον ἑνὸς γιοῦ του) ἄρχισε νὰ φανερώναται ὁ ἀληθινὸς Παλαμὰς ποὺ μᾶς ἔδωσε τώρα τελεφεταῖα τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή», μιὰ συλλογὴ ποιητικῆ ἀληθινοῦ τεχνίτη, ἀλλὰ ὅπου κατὰ δυστυχίαν ὁ ἄνθρωπος τῆς σκέψης ἀρχίζει νὰ ξεπερνᾷ τὸν ποιητὴ. Ἐξω ἀπὸ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή» ὁ Παλαμὰς ἀφτὰ τὰ τελεφεταῖα χρόνια ἔγραψε ἕνα δράμα ἡ «Τρισεύγεννη» καὶ μιὰ συλλογὴ δοκίμια τὰ «Γράμματα», γνωστὰ ἤδη στοὺς ἀναγνώστες μας, ἀκόμα δὲ πολλὰ ἄλλα κομμάτια ἀπὸ ἔργα τοῦ ἀδημοσίευστα δημοσιεφτήκαν στὸ Νουμά.

*

Πέρασαν δύο χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ στὴν Ἀθήνα βγήκε ἕνα βιβλιαράκι κομψοτυπωμένο μὲ τὸν τίτλον «Ἑρμῶνας—Τῆς Ζωῆς». Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα εἴταν ὅλους διόλου ἄγνωστο, ἀκόμα καὶ στοὺς κύκλους τοὺς πρὶν καλὰ πληροφορημένους, ἀλλὰ καμιά τριανταρὶχ σοννέτα ὅπου μέσα στὴν ἐπίδρασιν τοῦ Keats, τοῦ Παλαμὰ, τῶν Γάλλων Parnassiens καὶ ἄλλων ἁγίων ποιητῶν ξεχώριζε κανεὶς ἕνα ἀληθινὸ δημιουργικὸ τάλαντο, ἀκόμα καὶ μιὰ μετὰφραση τοῦ Ἰππολύτου τοῦ Ἐδριπιδῆ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα κομμάτια πεζά, ἀμέσως παρασύραν ἐκείνους ποὺ παρακολουθᾶνε τὴ Νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἐμαθάν ἔπειτα ὅτι μὲ τὸ ψευτόνομα Ἑρμῶνας κρύβεται ἕνας νέος ποιητὴς κατοικῶντας στ' ἀπόμακρα βαθιά τῶν Ἰνδιῶν. Ἡ δέφετερή του συλλογὴ «Ἡ Ἀργὼ» μᾶς δείχνει τὴν πρόοδον ποὺκανε ὁ ποιητὴς μέσα σ' ἕνα χρόνο καὶ μᾶς κάνει νὰχοῦμε τὴ βεβαιότητα ὅτι ὅταν θ' ἀπαλλαχτεῖ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δασκάλων του θὰ μπῇ σὲ τιμητικὴ θέσιν στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς νεοελληνικῆς ποίησης.

Ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία στὸ πεζὸ τὰ τελεφεταῖα χρόνια μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι λίγο προχώρησε, θωρῶντας τὴν ἐργασία διλόκληρη, γιατί πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα πεζοὶ συγγραφιδες ποὺ ἔφτασαν σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν τελειότητα. Σ' αὐτοὺς χαρὶς ἀμφιβολία ξεχωρίζει ὁ Παπαδιαμάντης, ποὺ μπόρεσε μ' ἀρκετὴ πρωτοτυπία νὰ συνταιριάσῃ μέσα του τὴν ἐντύπωσιν μὲ τὴν καθαρὴ πραγματικότητα. Εἶναι δυστύχημα ποὺ γιὰ τὸ νὰ πάρῃ θέματα ὅλους διόλου ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ζωὴ καὶ νὰ δίνη στὸ ἔργο του χαρακτηρισμὸ σὲ πολὺ στενὰ ὅρια ντόπιο, καταλαβαίνεται μόνον ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸν ἔρχονται καὶ ἄλλοι ποὺ ἀναδίδουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο τίς περισσότερες φορές τῇ ζωῇ τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν. Ὁ Ἑφταλιώτης καὶ ὁ Καρκαβίτσας, μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ὁ τελεφεταῖος στὸ νέο του τόμο «Ὁ Ἀρχαιολόγος» βάλθηκε νὰ μελετήσῃ τὰ ζητήματα ποῦναι, δεμένα μὲ τὴ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ Ἑλλήνα.

Πρὶν πολὺ νοιώθονται ἀπ' τὸν καθένα, πρὶν Ἑβρωπαῖοι εἶναι ὁ Ἐσένπουλος, ὁ Ἐπισκοπόπουλος, ὁ Θεοτόκης, ὁ Νιρβάνας. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ Θεοτόκης δημοσίευσεν στὴν «Τέχνη» ἕνα ρομάντζο ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὸ Νίτσε καὶ τὸ Σοπενάουερ, ἐνῶ σήμερ στὰ δηγηματάκια του (ἕνα ἀπ' αὐτὰ μεταφράστηκε καὶ ρούσσικα) ξαναγυρίζει πολλὲς φορές στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ.

Ὁ Ἐσένπουλος, ὁ Ἑλλήνας αὐτὸς Τσίχωφ, μᾶς ζωγραφίζει μὲ ἀρκετὸ τάλαντο στὰ ἐπαρχιακά του δηγήματα τὴ ζωὴ καὶ τίς φυσικὰ κλίσεις τῆς μικρῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ὁ Ἐπισκοπόπουλος εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία μοναδικὸς καὶ προσοχτὴς ἄξιος στὶς «Ἑρμῆς ψυχῆς» του, ἕνα εἶδος δράματος μὲ ὑπόθεσιν τὸ βασιλεῖα Κογυτουρέ. στὸ λυρικό του δῆγημα «Ἀσμα ἀσμάτων» καὶ στὰ «Δηγήματα τοῦ δειλινοῦ» ὅπου σταματᾷ μπρὸς στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ Ἑρωτα καὶ τοῦ Θανάτου. Ἀλλὰ μέσα σ' ὅλους τοὺς πεζογράφους Ἑλλήνες πρέπει ἰδιαίτερα νὰ σημειωθῇ ὁ Παῦλος Νιρβάνας, ἕνας συγγραφεὺς μὲ τάλαντο καὶ παιδείαν πρώτης γραμμῆς. Τὰ «Παραμύθια» του, (ἀπ' αὐτὰ τὰ περισσότερα μεταφρασμένα ρούσσικα), γεμάτα ἀπὸ μιὰ ὅλως διόλου πρωτότυπη γοητεία συμπληρώνονται ὕστερα ἀπὸ λίγο μ' ἕναν τόμο ἀπὸ μικρὰ δηγήματα «Παρασμένα-Ἐχασμένα» ποὺ θυμίζουν μὲ τὴ μορφή τους καὶ τὸ ὕφος τοὺς τὰ ἔργα τοῦ Κνουτ Χάμσουν καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς θωρῶντας τὸ ἔργο του διόλου νὰ ξεχᾷσῃ τὸν δηγηματάρικον δημοσιεμένο τώρα τελεφεταῖον στὸν «Ἀκρίτα» καὶ τὰ «Παναθηναῖα» «Ζωῆς ὄνειρο» καὶ «Θεοῦ πέρασμα», ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἕνα θὰ μεταφράσουμε γιὰ τοὺς ἀναγνώστες μας.

*

Τὸ 1905 βγήκανε δύο ρομάντζα ποὺ ἡ ἐποχὴ καὶ ὁ τόπος τῆς δράσης τοὺς μπορεῖ νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ μᾶς ἀλλὰ πολὺ κοντὰ μᾶς βρίσκεται ἡ οὐσία τους.

Τὸ πρῶτο «Ζωὴ καὶ ἀγάπη στὴ μοναξιά» εἶναι τῆς πέννας τοῦ Ψυχάρη ποὺ μέσα στὶς γλωσσολογικὰς μελέτες καὶ τὰ καθηγητικὰ του καθήκοντα βρίσκει στιγμὲς νὰ τίς θυσιάζῃ στὴ δημιουργίαν. Μιὰ ἱστορία ἑνὸς καινούργιου Ρομπινσώνα εἶναι ὁ ὑπότιτλος τοῦ ρομάντζου, ἀλλὰ ἔπρεπε καλλίτερα νὰ τὸ ὀνομάσῃ κανεὶς ἱστορία «ἑνὸς καινούργιου Δάφνη καὶ μιᾶς καινούργιας Χλόης». Ὁ Ψυχάρης στὸ ἔργο του θυμίζοντας τὴν καλογνωρισμένη ἱστορία τοῦ Defoe φροντίζει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ ψυχολογήσῃ τὸν ἥρωά του, ριγμένον σ' ἕνα ἔρημον νησί Santa Clara τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, περνώντας αὐτὸν ἀπ' ὅλα τὰ στάδια τοῦ μετασχηματισμοῦ ἑνὸς Λογικοῦ ἀνθρώπου

σὲ ζῶον ἀνήμερο· ἔπειτα μπάζει μιὰ νὰ σωσμένη ἀπὸ κάποιο ναυάγιο καὶ ξετυλίγει μπρὸς στοὺς ἀναγνώστες ἕνα συγκινητικὸ εἰδυλλιο τοῦ ἔρωτα διὸ ὄντων ποῦταν τῆς τύχης θέλημα ν' ἀνθίσῃ πέρα ἀπὸ τῆς ζωῆς τίς συνθήκες καὶ τὰ ὑποκριτικὰ τσακίσματα τοῦ ψεύτικου πολιτισμοῦ. Ἐὰν δὲν ἔχομε λάθος τὸ βιβλίο τοῦ Ψυχάρη μεταφράζεται καὶ φραντσέζικα. Τὸ δέφετερο ρομάντσο εἶναι τοῦ Ἐσένπουλου «Ὁ Κόκκινος Βράχος», ἕνα εἰδυλλιακὸ ρομάντσο ποὺ μποροῦσε νὰ ἔχει ἐνδιαφέρον, ἂν ὁ συγγραφεὺς δὲν εἴτανε καὶ ὁῦ ἔτσι νὰ ποῦμε γλυκοαισθηματικός.

*

Στὸ ἄρθρον τοῦ γιὰ τὸ νεοελληνικὸ θέατρο (Vjesny, N 2 τοῦ 1905) Π. Νιρβάνας λέει ὅτι ἂν καὶ στὴν Ἑλλάδα γράφονται ἀρκετὰ ἔργα δραματικά, δὲν μπορεῖ κανεὶς παρὰ μόνον τὰ ἔργα τοῦ Παλαμὰ, Καμπύση, Ἐσένπουλου καὶ Ἑφταλιώτη νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχισε νὰ ὑπάρχῃ νεοελληνικὴ φιλολογικὴ κίνησις, γιατί εἶναι τὰ μόνον ποῦχοῦν κάποια ἀξία. Σ' αὐτὸ τὸν μικρὸ κατάλογο τὸ 1905 μπορεῖ νὰ προστέσῃ διὸ ὀνόματα, τοῦ Ταγκόπουλου καὶ τοῦ Φυτίλη.

Ἀν ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶ ὁ Φυτίλης στὸ «Δίχως ἀκρογιάλι» καταπιάνεται μὲ προβλήματα γενικῆς σημασίας ποὺ δὲν ἔχουν ἕμεση σκέψιν μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Ταγκόπουλος (τοῦ ὁποῖου τὸ πρῶτον ἔργο «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι» εἶναι ἤδη γνωστὸ στοὺς ἀναγνώστες μας) τὸ ἐναντίον σημειώνει τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας περιόδου τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, πασχίζει δηλαδὴ καθαρὰ μὲ τὴ δύναμιν τοῦ δημιουργικοῦ λόγου νὰ λύσῃ τὸ δίλημμα ποὺ βαρύνει τὴν Ἑλλάδα: Πρέπει νὰ εἶναι οἱ Ἕλληνες—ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων ἢ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους; ζωντανοὶ ἢ πεθαμένοι; Κι ἂν χτῆς ὁ Ταγκόπουλος μᾶς ζωγραφίζει τὸ πάλαιμα ποὺ κάνουν τὰ διὸ ἐνάντια ρεύματα τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς, σήμερ στὸν «Ἀσώτο» σὰ νὰ προφητεῖ ὅτι κοντὰ βρίσκεται ὁ καιρὸς τῆς νίκης τῶν «Ζωντανῶν» καὶ ὁ γυρισμὸς τῶν «ἀσώτων παιδιῶν» στὸ μόνον βέβαιον δρόμον τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδας, ἀφοῦ σπασοῦν τίς ἀλυσίδες ποὺ τοὺς δένουν μὲ τὰ περασμένα καὶ πᾶσιν νὰ μετρήνῃ μ' αὐτὰ τὰ τωρινὰ, ἀρχίσουν δηλ. μιὰ καινούργια δημιουργικὴ Ζωή.

Ἀπὸ κάτω τίς ἴδιες ἰδέες βρίσκουμε στὸ βιβλίο ποὺ παρὰ πάντα ἀναφέραμε τοῦ Καρκαβίτσα καὶ στὴν ἐνδιαφέρουσα συλλογὴ φιλοσοφικοκοινωνικὰ δοκίμια τοῦ Σ. Παμὰ «Τὰ παλὰ καὶ τὰ καινούργια».

Γιὰ νὰ τελειώσουμε πρέπει νὰ σημειώσουμε τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ μέρα μὲ τὴ μέρα αὐξάνει στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ φιλολογία τῆς ρούσσης. Τὸ 1905 τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ φανερώθηκε μὲ μιὰ διλόκληρη σειρά ἀπὸ μετὰφραστας ρούσσιων συγγραφέων. Στὴ Βιβλιοθήκην τοῦ Μακατλή βγήκε ὁ δέφετερος τόμος τῶν «ρούσσιων δηγημάτων» καὶ ἡ ἱστορία τῆς ρούσσης φιλολογίας τοῦ Skabitchefsky. Πρέπει ὅμως κανεὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀφτὰ τὰ δύο βιβλία δὲν εἶναι καμιά σπουδαία ἀπόκτησις γιὰ τὴν ἑλληνικὴ φιλολογία. Τὸ πρῶτον γιὰ τὰ ἱλατώματα τῆς μετὰφρασης, τὸ δέφετερον (δὲν τὸ εἶδαμε καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε τίποτα γιὰ τὴ μετὰφραση) γιατί καθὼς ξέροῦμε ὁ κ. Skabitchefsky δὲν εἶναι ὁ κριτικὸς ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ στοὺς ξένους ἀναγνώστες ἀληθινὴ εἰκόνα τῆς ρούσσης φιλολογίας. Ἐξω ἀπ' αὐτὰ τὰ βιβλία τελεφεταῖα βγήκε «Ὁ Γλάρος» τοῦ A. Tchhehoff μεταφρασμένος ἀπὸ τὸν A. Κωνσταντινίδην καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον θὰ μιλήσουμε ξεχωριστὰ, καὶ σὲ διάφορες

«Η μετάφρασις αὐτῆς ὑφίσταται εἰς τὸν περίβλεπτον Ἑλληνιστὴν Κάρολον Μάκε ἐκ Σιγβούργου δοῦναι δὲ ἡμοῖς ἐὺ σὰς ἤδη εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν τὸν «Ἐφιάλτην» καὶ τὴν «Πρυγκήπισσαν».

(Ἀπὸ τῆς βιογραφικῆς σημείωσις περὶ Κλέωνος Ραγκαβῆ στὸ πρόγραμμά τῆς «Δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν»).

«Διότι, σημειώσατε, ὑπάρχουν πολλὰ κοινὰ εὐλογίας ἀποκρυπτόμενα».

(Ἐφημ. «Ἐμπρός» 25 τοῦ Ἀπριλίου 1906, σελ. 2, στήλη 4, ἀράδα 24—26).

«... Τὰ 1/4 τῆς ἀλλοιώσεως ταύτης ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς ἐκ καθαρῶν τῆς πόλεως, συνεπεία τῆς ὁδοστρώσεως τῶν ὁδῶν».

(Ἐφημ. «Ἀθῆναι» 26 Ἀπριλ. σελίδ. 3, στήλ. 6, ἀράδα 7).

«Ἐλπίζομεν διὰ αἱ συνάδελφοι θὰ μεταβάλωσι τακτικὴν μανθάνοντες...».

(Ἐφημ. «Καίριοι» 30 τοῦ Ἀπριλίου σελ. 4, στήλη 1).

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η ΑΠΕΛΠΗΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Ἦσαν Ἀπριλῆς. Δὲν εἶχε περᾶσαι πολλὴ ὥρα ἀπ' οὗτο ὃ ἥλιος εἶχε κρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὸν ὄριζοντα, καὶ ὅλο τὸ σούρμα τῆς γολέτας, τὰ κουρασμένα ναυτοπούλα καὶ τὸ μούτσκι φάγανε τὸ βραδυτικό τους καὶ ἐπήδησαν ἀπὸ τὴν κουβέρτα στὴν πλώρη, ὅπου εἶταν τὰ κρεβάτια τους, γιὰ νὰ κοιμηθῶν. Μονάχα ὁ τιμονιέρης, ὁ λοστρόμος καὶ ἕνας βάρδιας ἔμειναν ἀπάνω στὸ κατὰστρωμα γιὰ νὰ κυβερνοῦν τὸ καράβι ἵσαμε τὰ μεσάνυχτα· γιὰτὶ τὴν ὥρα ἐκείνη θὰ φώναζαν οἱ ζυπνοὶ τὸ ἀσκαντζὰ βάρδια καὶ ἀπὸ τοὺς πλαγιασμένους θέρχονταν ἄλλοι τρεῖς νὰ τοὺς ἀλλάξουν. Τὴν πλώρη τὴν μισοφώτιζε τὸ θαμπὸ φῶς ἐνὸς φαναρίου κορμασμένου. Ὁ καθὲς ναύτης πύθνηε καὶ ἑξαπλώθηκε στὴν κρεμάστῃ του κλίνη, ποὺ σὺν κοιμισμένη νυχτερίδα ἐκυνιόταν καὶ στὸ παραμικρὸ τοῦ ναύτη σάξιμο.

— Πέ μὲς δὲ, μπάρμπα Κώστα, τί ἔπαθεν ὁ Δημήτρης τοῦ Ναπλῆ; ἀκούστηκ' ἔξαφν ἡ φωνὴ ἐνὸς ναύτη πού ζαπλωμένος στὴν κούνια τοῦ φούμερνε μ' ὄρεξη τὸ τσιγάρο του.

— Τί νὰ τὰ λέγω; ἀπάντησ' ἕνας γέρος ἐδδομηντάρης πᾶνω-κάτω, ποὺ καθότανε σταυροπόδι στὸ κρεβάτι του καὶ ἐκάπνιζε τὸ τσιμπούκι του. Ἐνα βᾶρος, σὺν πόνος, μού πλακώνει τὴν καρδιά, ἀμα θυμῶ τὸν καημένο τὸ Δημήτρη. Ἀχ! παλιόκοσμε! ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά μου μέσα στὶς παραξενιές σου τίς ἀδικίες, ποὺ κοντεύουν νὰ μὲς πνίξουν ὅλους! Τέλος πάντων, παλληκάρια, θὰ σὰς πῶ ἀπ' ἀρχῆς ἵσαμε τὸ τέλος ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορίαν. Ἐμῆσαν ἐγὼ καὶ ἐκεῖνος μπαρκαρισμένοι μετὰ τοῦ Καπετάν-Νικολῆ τὸ μπάρκο, πρωτοτάξιδο καὶ ἐτραβούσαμεν ἀπὸ τὴν Μάκρη γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρην φορτωμένοι κάρβουνα. Ξέρετε δὲ πῶς ὁ Δημήτρης πρὶν τίσσερα χρόνια στεφανώθηκε καὶ πῶς ἡ γυναῖκα του τὸν ἔκανε πατέρα ἐνὸς ἀγαπῶντος χαριτωμένου καὶ ἐνὸς χιλιόμορφου κοριτσιοῦ, ποὺ τὰ λάτρευε ὁ δύστυχος. Τὰ παιδιὰ μας, αὐτὰ εἶναι ἡ χαρὰ μας, γι' αὐτὰ ζοῦμε καὶ γι' αὐτὰ πεθαίνουμε. Μὰ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ τὴν ἀγαποῦσε ὅχι πρὸς λίγο, γιὰτὶ εἶταν μιὰ γυναῖκα τίμια καὶ χρήσιμη καὶ νοικοκυρὰ καθὼς πρέπει.

Ὁ γέρος στάθηκε ἰδῶ γιὰ νὰ βῇ. Ἐβῆξε, ἔβηξε, τραβῆξε μιὰ τσιμπούκι καὶ ἔξακολούθησε.

— Ὁ καιρὸς, μαῖστροπονέντης, μὰς εἶταν πολὺ βοηθητικὸς καὶ σὲ τρεῖς μέρες εἶδαμε τὸ φανάρι τῆς Ἀλεξάνδρας. Κοντὰ τὸ μεσημέρι τῆς τέταρτης μέρας εἰμεσταν πρὸ λιμάνι μέσα. Ἐκεῖ, ἀμα ξεφορτώσαμε, γυρέψαμε τοῦ καπετάνιου παράδες γιὰ νὰ στείλουμε στὰ σπίτια μας. Ἀπὸ μὲς τοῦς γονιούς τους, σὺν τὰ χελιδονόπουλα, τὰ παιδιὰ μας περιμένουν τροφή. Ὁ καπετάνιος δὲν ἤθελε σῶναι καὶ καλὰ νὰ μὲς δώσῃ ἀπὸ τὰ δουλεμένα μας λεφτά. «Βρε γιὰ τὸ Θεὸ, καπετάνιο, ἔχουμε ἀνάγκη». Αὐτὸς «ἄχρὸν ἡγόρασε». Ἐνα πρωὶ ἔρχεται ὁ Δημήτρης ἐκεῖδ' ἐπὶν καστάρου ποὺ καθόμουν καὶ μοῦ λέγει. «Ἐμμενι σὲ μεγάλῃ ἀνάγκῃ ἀπὸ παράδες, μπάρμπα Κώστα. Ἄν δὲ μπόρῃς νὰ στείλῃς χρηματάκια στὸ σπίτι μου, θὰ πεθάνουν τὰ παιδιὰ μου καὶ ἡ γυναῖκά μου ἀπὸ τὴν πείνα. Ὅλο τὸ τσουρμου εἶναι ἀπλέρωτο. Κανένας δὲν ἔχει νὰ μοῦ δανείσῃ κανένα κοσφοραγιο. Τί νὰ κάμω;» Δὲν εἶχε τελειώσει τὴν στερεὴν λέξιν ἀκόμα καὶ νὰ ὁ μούτσος ἔρχεται καὶ τοῦ δίνει ἕνα γράμμα.

Αὐτὸ τὸ γράμμα τὸ φέρανε, ὡς εἶταν συστημένο, στὸν καπετάνιο καὶ ὁ καπετάνιος ἀμα διάβασε τὴν ἀντρέσκα τῶδωκε τοῦ μούτσου νὰ τὸ φέρῃ τοῦ Δημήτρη. Ὁ καημένος ὁ Δημήτρης ὅλος χαρὰ σὲ μιὰ στιγμὴ ἀνοίγει τὸ γράμμα καὶ τὸ διαβάει μπροστά του. Ἡ γυναῖκα του ὅμως τοῦ ἔγραψε πῶς τὸ κοριτσάκι τους, ἡ Κατερίτσα, εἶταν ἄρρωστο καὶ πῶς εἶχαν ἀνάγκη μὲ πρῶτο νὰ τοὺς στείλῃ λεφτά. Ἡ ὄψις τοῦ Δημήτρη εὐθὺς χάλασε. Εἶδα τὰ χέρια του ποὺ τρέμανε ὅταν διπλώναν τὸ γράμμα καὶ τὰ μάτια του ποὺ ἄστραψαν σὺν τοῦ τίγρη, ὅταν γυρῶνεν νὰ τοῦ πάρουν τὸ μικρὸ του.

Πάλι ὁ γέρος στάθηκε. Ἐβῆξε πονετικά, τραβῆξε μιὰ τσιμπούκι καὶ ἔξακολούθησε.

— Ὁ κακόμοιρος ὁ Δημήτρης τρέχει πίσω στὴν πρόμνη, στὸν καπετάνιο, καὶ τοῦ λέγει μὲ ντροπὴ τὸ χάλι του. Ἐκεῖνος δὲν καταλαβαίνει τίποτα. Ὁ Δημήτρης ξεφρενισμένος «Καὶ δὲν ἔχεις σκοπὸ νὰ μοῦ δώσῃς, τοῦ λέει, παράδες;» — Ὁχι, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ καπετάνιος, καὶ ροφᾷ ἕνα ποτήρι ρακί. Γιατὶ ἂν σοῦ δώσω, παλληκάρι μου, τώρα λεφτά, μπόρῃς ν' ἀφίσῃς μισοτάξιδα τὸ καράβι μου καὶ νὰ μπαρκαρῇς μὲ κανένα ἄλλο. Καὶ ν' εἶ σου πῶ δὲ με συμφέρει νὰ μ' ἀφίσουν οἱ νχῶντες μου ἰδῶ, ὅπου δύσκολα βρῖσκω ἀνθρώπους τῆς θαλάσσης». — «Σ' ἐρκεῖσαι στὰ παιδιὰ μου, καπετάνιο, πῶς θὰ πορτίσω νὰ κάνω τὴν χρονία μου μὲ τὸ καράβι σου, εἶπε μὲ τρεμόσθεσι φωνὴ ὁ Δημήτρης· εἶναι τὸ παιδί μου ἄρρωστο καὶ πρέπει νὰ στείλῃ χαρτζηλίκι στὸ σπίτι μου. Κάμε μου τὴν χρεὴν, καπετάνιο. Μ' ἀφοῦ δούλεψα, βρε! ἄδερφέ, δὲν ἔχω δικίον νὰ πλερωθῶ;» — «Θὰ πληρωθῇς, ἀμα θ' ἀνεβάσωμε τὸ καράβι στὴ Μάκρη, εἶπε μ' ἀδιαφορίαν ὁ Καπετάν-Νικολῆς καὶ ἐμπῆκε μέσα στὸ καμάρει του καὶ ὅχι μονάχ' αὐτὸ, μὰ καὶ ἐκλείσε πίσω του τὴν πόρτα τοῦ καμαριοῦ καὶ ἀφῆκε τὸ Δημήτρη στὰ κρῖα τοῦ λουτροῦ. Ὁ Δημήτρης εἶναι καλὸς, μάλχη καὶ παλληκάρι, μὰ θυμῶναι γλήγορα. Ἡ σκληρὴ τοῦ καπετάνιου περιφρόνησις τὸν ἔκαμε νὰ λυσσάξῃ. Πῆρε μιὰ βόλτα στὴν κουβέρτα. Ἀμα ἔφτασε στὸ φουγάρο κοντὰ στὰθήκη. Καὶ μὲ μιὰ παραξενὴν βία παίρνει τὸ γραμματάκι τῆς γυναῖκας του ἀπὸ τὴν τσέπη του καὶ τὸ διαβάει. Ἐπειτα τὸ μαζεύει καὶ τρέχει κατὰ τὸ καμάρει. Ἐγὼ στεκόμουν στὴ σκάλα κοντὰ. Μοῦρριξε μιὰ ματιά γεμάτη φόβου καὶ ἀπιστίας καὶ ἔτρεξε στὴν πόρτα τῆς κάμαρας. Φοβήθηκα ὡς εἶδα τὰ μάτια του τόσο ἄγρια καὶ τὴν ὄψιν του τόσο μολυβιά. Ἀνοίγει τὴν πορτίτσα, μπαίνει καὶ στέκει μπρὸς στὸν Καπετάν-Νικολῆ. Ἐγὼ εἰσώσα στὴν πόρτα τὴν ἀνοίγῃ. Εἶταν πρωὶ καὶ ὅλο τὸ τσουρμου κολάτσιζε. «Θὰ μοῦ δώσῃς λεφτά ἢ μὲ τὸ Θεὸ, καπετάνιο, σέ...» εἶπε τρέμοντας ὁ Δημήτρης. «Ὁχι, δὲ θὰ σοῦ δώσω, εἶπεν ἐκεῖνος ἀδιαφορᾶ· ἂν ἔχῃ μεγάλην ἀνάγκη ἡ γυναῖκά σου, ἀς χαλάσῃ τὰ φλουριά της γιὰ νὰ γιατρέψῃ τὸ παιδί της». — «Τὰ φλουριά της;» ἀρώτησε σὺν τρελλῶς ὁ Δημήτρης, ποὺ τὸ φιλότιμό του τόσο ἄσκημα προσβάλλθηκε. Καὶ τραβώντας τὸ μαχαίρι ποὺ κρατοῦσε πάντα στὴ

μέση του, δίνει γλήγορος σὺν ἀστραπῇ μιὰ μαχαίρι κατὰ τοῦ καπετάνιου κατὰστῆθ καὶ τρέχει γελώντας φριχτὰ στὴν πλώρη καὶ καθίζει ἀτάραχος σὲ μιὰ γωνία. Ἀμα συνῆρθε πρῶτος ἐγὼ ἔτρεξα νὰ βοηθῶ τὸν πληγωμένο. Ἀπ' οἱ ἄγριες φωνὲς τοῦ Καπετάν-Νικολῆ ἔτρεξαν καὶ οἱ ναῦτες ὅλοι στὸ καμάρει. Ὁ Καπετάν-Νικολῆς πόμεινε στὸν τόπο.

— Κι' ὁ Δημήτρης; ἀρώτησ' ἕνας ναύτης.

— Ὁ Δημήτρης, ἀπκνιγῆς ὁ γέρος, ὕστερ' ἀπὸ μισὴ ὥρα παραδόθηκε χωρὶς ἀντίσταση στὴν ἀστυνομία. Θυμῶμαι μάλιστα τὴν ὥρα ἐκείνην ποὺ χαμογελοῦσε σὰ χαλὸς καὶ μ' ἀρωτύσει· «Τώρα ἡ Κατερίτσα μου δὲν ἔχεινε καλὰ; εἰς»

— Ἐπὶ τέλους; ἀρώτησε ἕνας ἄλλος ναύτης.

— Ὁ Δημήτρης τρελλάθηκε! Ἡ ἀστυνομία τὸν πῆγε στὸ φρενοκομείο.

— Ὁ κακόμοιρος ὁ Δημήτρης! ἐπιθύρσαν οἱ ναῦτες ὅλοι λυπημένοι καὶ ἐσφαλίζαν τὰ βαριοκουρασμένα βλέφαρά τους νὰ κοιμηθῶν.

Καστελλόριζο.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ἡ Βουλὴ παραδέχτηκε πῶς ἡ Ἐκλογὴ Πάλλης ἔγινε καλὰ καὶ ἄγρια. Συνηθισμένα πράγματα· ὅταν εἶναι κανένας κυβερνητικὸς νὰ ἐκλέγεται καλὰ καὶ ὅταν ἀντιπολιτευόμενος νὰ ἐκλέγεται ἄσκημα. Μήπως πρώτη φορὰ ἀκρίβεται καὶ φέρονται ἐπὶ ἀδουλα ἡ Βουλὴ μας;

— Περισσότερη ἀργονεὶά ἔχουμε! ἐμεῖς καὶ μὲς ἀξίζουμε νὰ καμαρώνουμε ὅποιος δικὸς μας καὶ ἂν πῆγαινε σὲ ξένο μέρος καὶ τὴν περιποιόντουσαν, καθὼς περιποιηθήκαμε ἐμεῖς ἰδῶ τοὺς ξένους ἀθλητὰς, δὲ θάχε τὴν χωριότητα τὰ γυρίσει στὴν πατρίδα του νὰ παραποιήσανε ποὺ μονάχα ἀρνὶ καὶ κοτόπουλο τὸν ταΐζουν.

— Πῶς θὰν τὰ βαφτίσουμε τὰ καινούρια πολιτικὰ καράβια μας ὅταν ἐτοιμαστοῦν; Νὰ ζήτημα σπουδαῖο ποὺ ἄρχισε ἀπὸ τώρα νὰ τυρχνάει τοὺς Ρωμιοὺς.

— Καὶ ξεφυτρώνουν μετὰ τὴν ντουζίνα οἱ νονοὶ ἕνας προτείνει νὰν τὰ ποῦμε Θεμιστοκλή, Ἀμεινίαν τὸν Κρίου (καὶ ὅχι τοῦ ζεστοῦ), Πολύκριτον κτλ. Ὁ ἄλλος, Ὁλόμπεκ, Ἰσθμία, Πύθια, Νέμεα.

— Ἐτσι, λένε, δὲ σπᾶει καὶ ἡ ἀλυσίδα τοῦ Προγονισμοῦ, ποὺ μὲς ἀξίζει στ' ἀλήθεια νὰ μὲς δέσουνε καμιά μέρα μ' αὐτὴ.

— Ἀκόμα νὰ τὸ χωνέψουν οἱ φημερίδες μας πῶς καπνὸς ξένος Ὀλυμπιονίκης χάρισε τὸν κότινό του σὲ μιὰ θυορφή τραγουδίστρια τοῦ Γκαϊτέ Φανασατέτε, ἂν μπόρῃς νὰν τὸν βρῇ καὶ νὰ πειε τὸ ζουμί του!

— Κάποιες μεγάλες καὶ γνωστὲς ἀλήθειες ἔγραψε μιὰ φημερίδα τὴν προάλλες γιὰ τὰ Κοινοβουλευτικὰ μας χάρια καὶ ἀμέσως βγήκε μιὰ ἄλλη νὰν τὴν βρῇ καὶ νὰν τῆς πει πῶς ὅλ' αὐτὰ εἶναι «ἀσκημοσύνης». Βέβαια, εὐγένειες εἶναι τὰ ψέματα.

— Ὁ Κανελλίδης τῆθαλε καὶ μὲ τοὺς Διάκους, ποὺ ἀνεωτρίζοντες, λέει, διορθώνουν τὰ κείμενα τῶν ὕμνων καὶ τῶν εὐχῶν καὶ ἀντὶς νὰ λένε «ὕπὲρ τοῦ νικῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτοῦ...» λένε ἀπὸ τὸ Κράτος αὐτοῦ. Προδοσία καὶ ἰδῶ, φωνάζει ὁ Κανελλίδης, ποὺ δὲν τῷχει αὐρὸς τίποτε νὰν τὰ βάλει καὶ μὲ τὶς καμπίνες ποὺ ἀργινίσαν νὰ χτυπάνε... Ρουστίκα!

— Ἐνα ὁμορφο καὶ χρήσιμο βιβλιαράκι τύπως ἡ καὶ Ἐλένη Ο. Ρουσοπούλου, τοῦ διευθυντῆ τῆς Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας. Τὸ λέει «Φωτογραφικὰ καὶ θάτανε ἀκόμα ὁμορφότερο καὶ χρησιμώτερο ἂν εἶτανε γραμμένο σὲ ἀληθινότερη γλῶσσα.

— Καὶ μπόρῃς ἀξίλογα νὰ γίνει αὐτὸ, ἀφοῦ μάλιστ' ἡ καὶ Ρουσοπούλου ἔχει τόση μόρφωσις καὶ τόσο γούστο ὥστε καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—τὸ ξέρουμε πολὺ καλά—τὸ βλέπει μὲ μάτια ὁλοκάρβα.

— Ὁ ἀγαπητότατος καὶ Πέτρος Ζητουιάντης «ὁ τῶν Νομῶν ἀγαπημένος» (τὸ λέει ὁ ἴδιος) κρῖνει στὰ ταχυτάτα «Παναθήναια» τὸν «Εὐριπίδην» τοῦ Πάλλης καὶ τοῦ βρίσκει πῶς δὲν εἶναι γραμμένος σύμφωνα μὲ τὶς γλωσσικὰς ιδέας τοῦ καὶ Μιχαηλῆ καὶ Στ. Κρίμα!

Ο ΙΔΙΟΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΙΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμτη σὲ Πέμτη

Ἰγνουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος Στοιχωμοί. Ἐπαρχίαι 4.

Αδωμοί. Ἀθήνα 1, Περαιὰς 7 (δυσὶ ἀπὸ κάρρο καὶ ἕνας ἀπὸ τὸ τράκμ), Ἐπαρχίαι 4.

Κλειμῆς. Ἀθήνα 2, Περαιὰς 3,

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ